

По-друге, законодавчо встановити, що перед прийняттям будь-якого нормативно-правового акта відповідальний орган або ініціатор такого прийняття має провести дослідження практичності виконання запропонованого проекту акта.

У випадку, якщо практичність виконання проекту акта не буде доведена за результатами дослідження, проект акта не допускатиметься до розгляду уповноваженим органом (Президентом України, Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України тощо).

По-третє, будь-який проект нормативно-правового акта має бути досліджений на предмет врахування у ньому інтересів усіх верств українського суспільства. Як відомо демократія є владою більшості, проте інтереси меншості також мають бути враховані.

З метою реалізації вищезазначених положень до статті 58 Конституції України доцільно внести частину такого змісту: «Проекти законів та інших нормативно-правових актів перед прийняттям підлягають правовому аналізу стосовно їх практичної реалізації. У випадку, якщо відповідно до висновків правового аналізу встановлено, що проекти законів та інших нормативно-правових актів не можуть бути практично реалізовані, такі проекти не допускаються до розгляду та прийняття. У законах та інших нормативно-правових актах мають враховуватися інтереси Українського народу». Правовий аналіз стосовно практичної реалізації проектів закону та інших нормативно-правових актів має проводити Міністерство юстиції України із залученням представників широкого кола громадськості.

Отже, творчий спадок великого українського філософа права Памфіла Юркевича має велике значення для сучасної української філософської думки, особливо у процесі здійснення конституційної реформи в Україні.

Його роздуми про державу і право є особливо цінними у період здійснення правової реформи в Українській державі та мають бути використанні у законотворчому процесі.

Окрім України, філософські напрацювання П. Юркевича видаються доцільними до врахування при проведенні конституційних реформ в інших країнах Європи.

Ковтун Віталій Іванович
НЮУ імені Ярослава Мудрого,
к. ю. н., асистент кафедри
конституційного права України

ЩОДО ПРИНЦИПУ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО СУВЕРЕНІТЕТУ

Вчення про суверенітет парламенту склалося у країні класичного парламентаризму — Великобританії. Саме закріплення принципу парламентського суверенітету стало поштовхом для розвитку доктрини, відповідно до якої у Великобританії парламент володіє необмеженими повноваженнями в сфері законотворчості.

Суверенітет парламенту означає, що парламент стоїть над законом у тому розумінні, що депутати можуть змінити будь-який закон, який ухвалили їх попередники. Але парадоксальним чином він перебуває над законом, лише будучи сам підлеглим закону — закону його внутрішньої процедури. Щоб корпоративний орган міг приймати закони, він повинен підкорятися законам, які визначають, за яких умов закон вважається прийнятим.

У Великобританії «безпосереднім виразником» з юридичного погляду є Парламент, який складається з «представників народу». І ці «представники народу» можуть творити «або хороше право, або право погане», «право спрямоване на розвиток демократії, або право, що прагне нав'язати диктатуру». У зв'язку з цим виникає запитання такого змісту: чи є якісь гарантії, що захищали б уже британський народ від деспотичного характеру самої представницької влади? Відповіддю на це питання виступає визнання ще одного принципу сучасної британської конституції — принципу політичного суверенітету народу, завдяки якому «Парламент має виконувати безпосередньо волю народу», а акти Парламенту за своїм змістом мають відповідати тому, «що готова сприйняти більшість виборців». Із цього випливає, що «юридичний суверенітет Парламенту» допускається лише завдяки «політичному суверенітету виборців».

Г. Кельзен, стверджує: «Парламент представляє народ точно так, як, відповідно до монархічної теорії, особистість суверена (монарха) або призначені їм особи «представляли» народ в цілому або держави».

Воля парламенту займає місце волі «суверенного народу», інституціональне існування якої передбачається. Доктрина народного суверенітету слугує усього лише «тотемною маскою». Для Кельзена демократичний парламентаризм означає загальне виборче право, існування багатоманітності партій, принцип прийняття рішень більшістю голосів і суперечливий залишок класичної ідеї представництва — систему виборів у відповідності зі схемою пропорційного представництва.

Очевидно, що доктрина суверенітету парламенту в її традиційній формі піддається все більш сильному тиску. Найбільш яскраво і наочно це явище демонструє членство Великобританії в Європейському Союзі, а також усвідомленням того, що існують більш фундаментальні закони, які можуть обмежувати парламентський суверенітет. Як ми бачимо, європейське право нині встановлює у Великобританії фактичне верховенство, а судді приєднуються до роздумів вчених-юристів про переоцінку самої доктрини суверенітету Парламенту. Таким чином, теорія, зрештою, можливо, відобразить сучасну реальність, що характеризується тим, що британський Парламент більше не володіє абсолютною владою, а діє в рамках пан'європейської структури, верховенство якої є ціною членства в Союзі. У питаннях, які стосуються безпосередньо визначення прав людини, теорія парламентського суверенітету піддається критиці, хоча продовжує залишатися основним принципом.

Закономірним підсумком розвитку політичної системи стала заміна принципу парламентського суверенітету на суверенітет народу. Як відмічає О. О. Булаков: «Виникнення принципу та ідеї суверенітету народу обумовило новий зміст парламентаризму, а саме: верховна влада належить не парламенту, а народу, парламентська влада в цьому випадку лише уповноважена, акцидентна влада, бо народ є суверенний, а парламент тільки втілює народний суверенітет, не вносячи при цьому змін в об'єкт прав суверенності». Парламентаризм виконав роль своєрідного передвісника народного суверенітету, що остаточно склався не так давно, але цим його функціональне наповнення не вичерпується.

Доктрина суверенітету парламенту стала своєрідним відображенням особливостей політичної системи, яка існувала у Великобри-

танії в період бурхливого розвитку капіталізму. На сьогодні європейське об'єднання не може розглядати принцип парламентського суверенітету як недоторкану річ.

Кушніренко Олександр Георгійович
НЮУ імені Ярослава Мудрого,
к. ю. н., доцент кафедри
конституційного права України

ПОНЯТТЯ, ПРИРОДА І ВИДИ КОНСТИТУЦІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ

На сьогодні у фахівців немає жодних сумнівів відносно того, що вирішення проблеми загальноправових ідеалів, принципів, правових категорій і критичного відношення до правових реалій неможливе без ретельного аналізу системи цінностей, що діє в державі та суспільстві. В зв'язку із цим зазначимо, що вивчення правових цінностей розпочалося ще в античні часи, коли мислителі звертали увагу на те, що право породжується необхідністю встановлення порядку і визначеності в суспільних відносинах, є засобом встановлення свободи і справедливості. І в подальшому в різні історичні епохи питань регламентації правових цінностей торкалася ціла плеяда відомих вчених, які в своїх наукових працях неоднорідно трактували правові цінності, що з огляду на складність проблеми є природнім.

Сприйняття правових цінностей обумовлене певним безпосереднім зв'язком із суб'єктом, у ролі якого можуть виступати держава, суспільство, соціальні групи, окрема особа. Цей зв'язок знаходить свій прояв у здатності права задовольняти потреби цих суб'єктів і сприяти їх розвитку. Саме в суб'єктах права слід шукати критерії цінностей і саме тому структура ціннісного відношення включає в себе об'єкт, суб'єктів. Причому в межах ціннісних відносин об'єкт може бути й антицінністю або бути нейтральним в аксіологічному сенсі. Саме тому правові цінності обумовлені практичною діяльністю людини (або об'єднань людей) і тісно пов'язані з нею. Вони залежать від об'єктивних властиво-